

ทิศทางการพัฒนา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 -2544)

อจ.พายัพ พยอมยงค์

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เนื่องด้วยกระแสโลกาภิวัตร์และนโยบายเปิดประเทศของไทยทำให้ประเทศถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ การเมืองโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุก ๆ ด้าน และนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแม้จะก่อให้เกิดผลดีกับประเทศหลายประการ โดยเฉพาะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายปริมาณลดน้อยลง สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและเป็นพิษ สถาบันพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว และชุมชนสลาย การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมโดยช่วงล่างระหว่างคนรวยและคนจนขยายกว้างขึ้นความไม่เท่าเทียมในการพัฒนาระหว่างชนบท การพัฒนาระหว่างอุตสาหกรรมและการเกษตรกรรม ปัญหาอาชญากรรมโสเภณีเด็ก ความเสื่อมเสียสุขภาพจิตและศีลธรรม จริยธรรม และโรคเอดส์ เป็นต้น

สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุลเพื่อให้ประชากรสามารถดำรงคนอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีความสุขบนรากฐานของวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทย

ภาพรวมเศรษฐกิจโลก

สถานการณ์โลกโดยทั่วไปในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การล่มสลายของสหภาพโซเวียตซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นหนึ่งในอภิมหาอำนาจของโลก รวมทั้งสันติภาพในอินโดจีนส่งผลให้การค้าและการลงทุนของโลกขยายตัว และมีแนวโน้มที่จะมีการแข่งขันกันมากยิ่งขึ้น ต่อไปนี้ไม่มีสงครามเย็น แต่จะเป็นการแข่งขันกันทางด้าน เศรษฐกิจ

การที่เศรษฐกิจของโลกได้วิวัฒนาการมาสู่ยุคโลกาภิวัตร์ (Globalization) และมีความเจริญอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร จึงมีส่วนทำให้การแข่งขันด้านการค้าระหว่างประเทศทวีความรุนแรงมากขึ้น กลุ่มในประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกเร่งปรับปรุงและพัฒนาด้านการตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการขยายตลาดไปยังประเทศคู่ค้าอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ องค์การระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การสหประชาชาติ ได้มีบทบาทมากขึ้น และมีความสำคัญในการรักษาสันติภาพของโลก และช่วยเหลือด้านการพัฒนาประเทศที่ยากจน สหรัฐอเมริกาได้ใช้เวทีโลกที่เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบใหม่ของโลก (New World Order) เพื่อเข้าไปแทรกแซงในด้านความเป็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน เศรษฐกิจเสรี และการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

1. แนวโน้มเศรษฐกิจและการค้าโลก

1.1 การเจริญเติบโตเศรษฐกิจโลก

- (1) เศรษฐกิจเอเชียจะเป็นเศรษฐกิจที่มีความเติบโตและมีความสำคัญมากขึ้น
 - ญี่ปุ่นกำลังอยู่ในช่วงการปรับนโยบายทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งคงจะทำได้สำเร็จ เนื่องจากการเกิन्दุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดสูง
 - จีนจะกลายเป็นประเทศผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้นำเข้าที่สำคัญมากขึ้น เป็นลำดับ
 - ประเทศอินโดจีนและอาเซียน รวมทั้งประเทศไทยจะมีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และจะมีบทบาทในการช่วยเหลือเสริมพลังทางเศรษฐกิจสำหรับอาเซียน
- (2) เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกายังคงเป็นเศรษฐกิจใหญ่ และอยู่ในระหว่างการปรับตัวจากฐานการผลิตเดิมจากตอนเหนือลงสู่ตอนใต้ อย่างไรก็ตาม อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคงจะไม่สูงมากนัก
- (3) เศรษฐกิจสหภาพยุโรปยังคงอยู่ในระยะปรับตัวยุโรปตะวันตกยังมีปัญหาความตกต่ำทางเศรษฐกิจ และในการจัดระบบเงินตรา ในส่วนยุโรปตะวันออกจะมีปัญหาในการจัดระบบการเมืองและการปกครอง รวมทั้งปัญหาการเชื่อมโยงเศรษฐกิจยุโรปตะวันออกและตะวันตก อย่างไรก็ตามในอนาคตประเทศในภูมิภาคนี้น่าจะมีสันติภาพและความพร้อมในการเข้าร่วมในเศรษฐกิจโลกอย่างจริงจัง

1.2 แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศ

- (1) แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศในระยะต่อไปจะอยู่ในช่วงการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจทั้งสาม คือ เอเชีย สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ทั้งนี้ คาดว่าการแข่งขันทางการค้าในรูปแบบของการรวมกลุ่มจะมีมากขึ้น แต่การเจรจาและการผลักดันการรวมกลุ่มทางการค้า ยังอยู่ภายใต้แนวความคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่ระบบการค้าเสรีของโลกในที่สุด
- (2) ตลาดสินค้าและบริการ จะมีแนวโน้มของการเปิดตลาดมากขึ้น ประเทศพัฒนาแล้วจะเรียกร้องให้เปิดตลาดกลุ่มสินค้าเทคโนโลยีสูง ที่ตนเองมีความสามารถในการแข่งขัน เช่น อุปกรณ์สื่อสาร คอมพิวเตอร์ ชิ้นส่วนรถยนต์ ผลิตภัณฑ์เคมี และบริการมากขึ้น

ในขณะที่แนวโน้มการปกป้องภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเบา ที่ไม่มีความสามารถในการแข่งขันแล้วยังมีอยู่ต่อไป

(3) ตลาดปัจจัยการผลิตพื้นฐานจะมีแนวโน้มที่เปิดกว้างมากขึ้นโดยสรุปดังนี้

- ตลาดแรงงานจะมีลักษณะเปิดมากขึ้น โดยเฉพาะตลาดแรงงานในเอเชีย
- ตลาดทุน เอเชียตะวันออกจะเป็นกลุ่มใหม่ที่มีเงินทุนส่วนเกินและมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนในภูมิภาคมากขึ้น ประกอบกับเจ้าของเงินทุนทั่วโลกเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ และการเมืองสูง ดังนั้นตลาดเงินและตลาดทุน จะมีแนวโน้มที่เปิดกว้างมากขึ้น
- ที่ดิน การเป็นเจ้าของดินในลักษณะข้ามชาติจะมีมากขึ้น
- ผู้ประกอบการ การเป็นเจ้าของกิจการและการร่วมลงทุนลักษณะข้ามชาติโดยเอกชน จะเป็นแนวโน้มใหม่พร้อม ๆ กับการเปิดกว้างทางการค้าของโลก

(4) บรรษัทข้ามชาติ จะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการค้ามากขึ้น นอกจากจะมีการแข่งขันระหว่างบรรษัทข้ามชาติเดิมแล้ว บรรษัทข้ามชาติใหม่ ๆ จากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาเซียนและจีน จะทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น และก่อให้เกิดลักษณะการค้าใหม่ ซึ่งยากต่อการควบคุมของรัฐบาลหนึ่ง เช่น ในด้านภาษี การเคลื่อนย้ายสินค้าและเงินทุน

ภาพรวมเศรษฐกิจและประชากรในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

คุณภาพของ 3 ภาคเศรษฐกิจไทย คือ เกษตร อุตสาหกรรม และบริการ จะยังคงมี ความสมดุลที่เหมาะสมกับระดับการพัฒนาของประเทศ โดยที่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ จะมีบทบาทมากขึ้น ในขณะที่สัดส่วนผลผลิตภาคเกษตรต่อผลผลิตรวมจะลดลง และคาดว่าจะราคาสินค้าขั้นปฐมมีแนวโน้มไม่สูงขึ้นจากระดับปัจจุบัน ทั้งนี้ภาพรวมของภาคการผลิตในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 คาดว่าจะมีลักษณะดังนี้

1.1 ภาคเกษตรยังคงมีความสำคัญในด้านการผลิตและการจ้างงาน แต่สัดส่วนของผลผลิตเกษตรต่อผลผลิตรวมจะลดลงจากร้อยละ 13 ในปี 2533 เหลือร้อยละ 9 ในปี 2544 ทั้งนี้เพราะภาคเศรษฐกิจอื่นขยายตัวเร็วกว่าสำหรับสัดส่วนการจ้างงานภาคเกษตรต่อการจ้างงานรวมของประเทศจะลดลง จากร้อยละ 63.7 ในปี 2533 เหลือประมาณร้อยละ 54 ในปี 2544 ทั้งนี้เป็นการอพยพของแรงงานเกิดขึ้นตามกระแสแห่งการพัฒนา

1.2 ภาคอุตสาหกรรมจะขยายตัวต่อเนื่องและมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 27 ในปี 2533 เป็นร้อยละ 32 ในปี 2544 และโครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมจะเปลี่ยนไปสู่สินค้าคุณภาพ และสินค้าที่ใช้แรงงานคุณภาพ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ปิโตรเคมี ยานยนต์ และอุตสาหกรรมเชื่อมโยงประเภทชิ้นส่วนประกอบ

1.3 ภาคบริการจะขยายตัวต่อเนื่องและยังคงครองสัดส่วนสูงสุดของผลิตรวม คือ ร้อยละ 60

(1) การท่องเที่ยว ยังคงมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศต่อไป

(2) อุตสาหกรรมบริการอื่น ๆ (เช่น การเงินและการสื่อสาร) จะขยายตัวเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของภาคการผลิตและอื่น และความต้องการบริโภคภายในประเทศ การขยายตัวจะไปสู่ระบบที่ใช้เทคโนโลยีสูงที่ให้ความรวดเร็วในการบริการมากขึ้น

(3) บริการของรัฐบาล จะยังคงดำรงสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 3.5 ของผลิตรวม โดยมีการขยายตัวในสัดส่วนใกล้เคียงกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่สัดส่วนการจ้างงานภาครัฐในการจ้างงานรวมของประเทศจะลดลงจากร้อยละ 4.9 ในปี 2533 เหลือร้อยละ 4.7 ในปี 2544 ทั้งนี้เป็นเพราะคาดว่าผลิตภาพของแรงงานภาครัฐบาลจะสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการเกลี้ยกล่อมคนจำกัดการเพิ่มกำลังภาครัฐ และการปรับค่าตอบแทนให้เพิ่มสูงขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

จากการที่อัตราการเพิ่มประชากรได้ลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างกลุ่มอายุเปลี่ยนแปลงไปโดยมีประชากรวัยเด็กลดลง ในขณะที่ประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อจากนี้การตั้งถิ่นฐานชุมชนเริ่มเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจ้างงาน

การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคนอกเกษตรจะมีมากขึ้น และจากแรงงานที่ย้ายถิ่นชั่วคราวมาเป็นแรงงานย้ายถิ่นถาวร ดังนั้นการเข้าออกงานในภาคอุตสาหกรรมจะน้อยลง แรงงานจะอยู่ในภาคอุตสาหกรรมอย่างถาวรมากขึ้น จึงมีความต้องการความมั่นคงด้านการงานมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยในการทำงาน ค่าจ้าง และโอกาสความก้าวหน้าการพัฒนาฝีมือแรงงาน อย่างไรก็ตาม การที่สัดส่วนของประชากรในภาคเกษตรกรรมลดลงไม่มากนัก ขณะที่ผลผลิตภาคเกษตรขยายตัวในอัตราต่ำในแต่ละปี ทำให้ช่องว่างของรายได้ระหว่างภาคเกษตรและภาคนอกเกษตรแตกต่างกันมากขึ้น

โอกาสและข้อจำกัดการพัฒนา

ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะต้องพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดการพัฒนาที่สำคัญอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและประชากร ดังต่อไปนี้

1. โอกาสการพัฒนา

โอกาสที่จะเอื้ออำนวยและเปิดช่องทางให้การพัฒนาประเทศก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคงและสมดุล ได้แก่

1.1 โอกาสการขยายตัวด้านการค้าของไทยเข้าสู่นานาชาติมากขึ้น จากผลการ

การเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา หมายความว่า การให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ มีภูมิปัญญาความคิดที่จะเป็นผู้ชี้นำ กระแสการพัฒนา มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวมในทุกมิติ เน้นศักดิ์ศรีของความเป็นคน มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาที่มีพื้นฐานบนความเป็นไทย รู้จักตนเอง รู้จักวัฒนธรรมไทย ไม่ละเลยการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ทิ้งการพัฒนา

ขาดแคลนและมีราคาสูงขึ้น ประกอบกับค่าจ้างแรงงานได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยที่ประสิทธิภาพการผลิตมิได้เพิ่มขึ้นอย่างสอดคล้องกัน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และความได้เปรียบในการแข่งขันของไทยลดลง

2.3 ข้อจำกัดในเรื่องบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งไม่สามารถสนองต่อความต้องการของประเทศ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ มีความไม่เท่าเทียมกัน ในการให้บริการระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งและบริการข้อมูลข่าวสาร ยังพัฒนาไม่ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และยังไม่เชื่อมโยงกับเครือข่ายการคมนาคมสื่อสารสากลที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

2.4 ขาดการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน การผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดเกิดภาวะความขาดแคลนครูและอาจารย์ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเพื่อการพัฒนา ส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาครัฐ ตลอดจนยังขาดการนำผลการวิจัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันอย่างแท้จริง

2.5 วิถีชีวิตของคนในชนบทที่เคยเรียบง่ายจะเปลี่ยนแปลงไป เมื่อสังคมและวัฒนธรรมในชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ขนาดของครอบครัวจะเล็กลง วิถีชีวิตของประชาชนในชนบทจะเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ความสัมพันธ์ของชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายจะลดน้อยลง

2.6 ระบบราชการยังไม่ปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมนานาชาติ กฎหมายและแนวคิดทางปรัชญาทางกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระบบราชการยังอาศัยจารีตในการบริหารงานแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานบุคคล การกำหนดกฎระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

ทิศทางการพัฒนาในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

1. **ปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศ** จากการพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ รวมทั้งโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ประเทศไทยควรปรับเปลี่ยนกระบวนทรรศน์ในการวางแผนพัฒนาเสียใหม่ โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจควรเป็นเครื่องมือ (Means) ของการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตของคนเท่านั้น ไม่ควรถือเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอีกต่อไป

การเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา หมายความว่า การให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ มีภูมิปัญญาความคิดที่จะเป็นผู้ขึ้นนำกระแสการพัฒนา มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวมในทุกมิติ เน้นศักดิ์ศรีของความเป็นคน มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาที่มีพื้นฐานบนความเป็นไทย รู้จักตนเอง รู้จักวัฒนธรรมไทย ไม่ละเลยการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ทิ้งการพัฒนา

อุตสาหกรรม แต่การพัฒนาทุกเรื่องต้องมุ่งให้คนมีความสุข และสามารถแข่งขันในกระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยไม่ทิ้งสภาพความเป็นไทย โดยปรับเปลี่ยนวิธีการหรือวิธีการคิดของคนไทย จากความคิดเดิมที่เป็นการแยกส่วนมาเป็นบูรณาการ

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ดังกล่าวข้างต้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ควรกำหนดดังต่อไปนี้คือ

2.1 ยุทธศาสตร์การเพิ่มศักยภาพของคนทุกกลุ่มเป้าหมาย อายุและเพศให้คนมีทางเลือกในชีวิตและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดย

(1) ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และฝึกอบรมให้คิดเป็นทำเป็นมีการเรียนรู้จากประสบการณ์และของจริง ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องหลากหลาย สนับสนุนให้ความเชื่อมโยง องค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาไทยที่มีวิวัฒนาการจากพื้นฐานสังคมการเกษตรภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยมดั้งเดิมที่ไม่แปลกแยกจากธรรมชาติ สร้างแนวทางการดำรงชีวิตที่ประชาชนรู้เท่าทันการพัฒนาและสามารถรักษาระดับการพัฒนาที่เหมาะสมได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

(2) สนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท สามารถจัดการศึกษาได้พร้อม ๆ ไปด้วยกับฝ่ายราชการระดับต่าง ๆ และให้สิ่งจูงใจเพิ่มเติมแก่ภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น

(3) ให้ความสำคัญเป็นลำดับสูงต่อการปฏิรูปการฝึกหัดครู เพื่อให้ครูเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี สามารถดึงดูดคนเก่งคนดีเข้าเรียนวิชาครู รวมทั้งเร่งรัดการพัฒนาครูประจำการ และบุคลากรทางด้านการศึกษาและปฏิรูปการเรียนการสอนในการผลิตครูอย่างจริงจัง

(4) เสริมสร้างศักยภาพของสื่อสารมวลชนเพื่อให้สนับสนุนการพัฒนา โดยเป็นยุทธศาสตร์ที่สามารถดำเนินการได้ทันทีอย่างต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กับการเพิ่มทักษะของการเป็นผู้รับสารหรือผู้บริโภคสื่อที่มีคุณภาพ โดยเน้นบทบาทของสื่อมวลชนในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการสร้างปัญญาทั้งในระดับท้องถิ่นและในกระแสโลกาภิวัตน์

(5) สร้างบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

(6) สนับสนุนให้มีการพัฒนาจิตใจคนให้เป็นคนดีมีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยเน้นศักดิ์ศรีและศักยภาพของคนไทยในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

(7) ปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า โดยเน้นการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาทางการแพทย์แบบพื้นบ้าน เช่น แพทย์แผนโบราณ สมุนไพร เป็นต้น

2.2 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ของคนในกระบวนการพัฒนาโดย

(1) ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมืองการปกครอง โดยให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและมีความต่อเนื่อง

(2) สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของผู้ด้อยโอกาสในสังคมให้สามารถมีรายได้และพึ่งตนเองได้ เพื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างรายได้

(3) ส่งเสริมบทบาทของสตรีให้เป็นพลังงานในการพัฒนาและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อบูรณาการและสร้างความสมดุลของการพัฒนา

(4) เร่งรัดการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยเน้นให้มีโครงสร้างขั้นพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน

(5) เพิ่มบทบาทของประชาชนในการเรียนรู้การพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเตรียมคนและชุมชนเพื่อรองรับผลกระทบการพัฒนาจากภาคเอกชน

(6) พัฒนาและปรับปรุงระบบประกันสังคมให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

(7) พัฒนาระบบการเมืองให้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างเป็นวิถีชีวิต ให้มีค่านิยม วัฒนธรรม กติกา และวิธีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสังคมไทย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ยั่งยืน

2.3 ยุทธศาสตร์การสร้างสมรรถนะทางด้านเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง

(1) ดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจส่วนร่วมให้มีเสถียรภาพและเอื้อต่อการขยายโอกาสการมีงานทำของประชาชน

(2) สนับสนุนให้มีการผสมผสานมิติทางด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับมิติทางด้านเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจก่อผลเสียหายน้อยต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด

(3) เน้นพัฒนาอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชาวบ้าน และเศรษฐกิจชุมชนทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง และพัฒนาการเกษตรที่กลมกลืนกับธรรมชาติโดยใช้ประโยชน์และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายของพืชและดิน

(4) ปฏิรูประบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเน้นการปรับปรุงตลาดการเงินและพัฒนาตลาดทุนให้เข้าสู่ระบบสากล เพื่อช่วยลดต้นทุนทางเศรษฐกิจของประเทศ พร้อมทั้งลดการคุ้มครองภาคอุตสาหกรรมที่ขาดประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถสนองตอบต่อข้อตกลงทางการค้าระดับนานาชาติ และความร่วมมือของกลุ่มเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

(5) พัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อช่วยยกระดับฐานะการแข่งขันของประเทศ โดยให้ความสำคัญมากขึ้นกับการเพิ่มกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐานควบคู่ไปกับกำลังคนด้านเทคโนโลยีในสาขาที่ขาดแคลนให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ

พร้อมทั้งเน้นการจัดงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาให้เป็นสัดส่วนต่อรายได้ประชาชาติให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มพูนฐานความรู้ที่จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์จากการที่ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้น

(6) ให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงต้นทุนทางสังคมด้วย

(7) ขยายบริการขั้นพื้นฐานให้สามารถรองรับความต้องการของประเทศทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปเพื่อยกระดับมาตรฐานให้เข้าสู่ระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านระบบการคมนาคมสื่อสาร ระบบการขนส่งเพื่อเปิดประตูสู่นานาชาติตลอดจนสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ในหลายพื้นที่ของประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับนานาประเทศ การปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่อุตสาหกรรมและบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นในพื้นที่ที่ฐานเศรษฐกิจหลักมีความพร้อม รวมทั้งเร่งรัดการดำเนินการพัฒนาเพื่อปรับปรุงระบบบริการพื้นฐานทั้งในเขตเมืองและชนบทให้อำนวยความสะดวกต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

2.4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ โดยเหตุที่การบริหารจัดการให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งมุ่งเน้นคนเป็นจุดมุ่งหมายหลักสามประการดังกล่าวข้างต้น เป็นเรื่องมีความสลับซับซ้อนเพราะเกี่ยวข้องกับมิติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นองค์รวมที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินงานจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนองค์กรประชาชนโดยส่วนรวม ดังนั้นจะใช้แนวความคิดแบบเดิม ซึ่งอาศัยการบริหารงานตามระบบราชการเป็นหลักเพียงอย่างเดียวคงจะไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพราะจะทำให้เกิดความต้องการใช้กำลังคนและงบประมาณเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะจำกัดการเพิ่มอัตราราชการ ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงจำเป็นที่จะต้องเน้นการกำหนดแนวทางในเรื่องของการบริหารจัดการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้ลำดับความสำคัญเร่งด่วน ในเรื่องที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ประการแรก จะต้องมีการกำหนดมาตรการที่ชัดเจน เพื่อให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากยิ่งขึ้นโดย

(1) ส่งเสริมให้กลไกทางด้านราคาทำหน้าที่ในการบริหาร จัดการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องมีการทบทวนการแทรกแซงของรัฐทางการควบคุมราคา การอุดหนุน ฯลฯ ที่ไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันโดยเสรี รวมทั้งสนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สามารถนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล

(2) กำหนดวิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อเข้าไปแทรกแซงตลาดเฉพาะกรณีที่กลไกราคาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการกระจายรายได้ การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับวิธีการบริหารจัดการให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ด้อยโอกาสในการรับการอุดหนุน เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประการที่สอง จะต้องมีการกำหนดรูปแบบวิธีการที่ชัดเจนในการปฏิรูประบบราชการและการบริหารงานในลักษณะของแผนงานร่วมกันโดย

(1) ปฏิรูประบบราชการให้มีขนาดเล็กกระทัดรัดแต่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยให้มีกลไกและกระบวนการในการกระจายอำนาจในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครอง พร้อมทั้งเน้นการลดขนาดกำลังคนภาครัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และเพิ่มในส่วนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพและใช้ระบบคุณธรรมอย่างจริงจัง

(2) สนับสนุนให้เกิดระบบการจัดการบริหารงานในลักษณะแผนงานร่วมกันระหว่างหลายฝ่ายและมีเครือข่ายการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงระบบการทำงานให้เข้าสู่ลักษณะการฉีกกำลังอย่างเป็นทีม เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์เดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม จะต้องมีการเสริมสร้างความเข้าใจอย่างกว้างขวาง ในเรื่องแนวคิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนวิธีการวางแผนจากเบื้องบนแต่เพียงอย่างเดียวไปสู่แนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการวางแผนตลอดจนการปฏิบัติตามแผนที่มาจากเบื้องล่างทั้งนี้เพื่อ

(1) กระจายการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจลงไปสู่ระดับภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชนมากยิ่งขึ้น

(2) ส่งเสริมการฉีกกำลังร่วมมือกันในทุกระดับทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ องค์กรประชาชน และสื่อมวลชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการความคิดและปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกัน ใช้ความพยายามร่วมกันบนรากฐานความรัก ความเมตตาโดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

(3) สนับสนุนการวางแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหาและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในแต่ละภาคให้เป็นแผนที่คำนึงถึงความต้องการของชุมชนเป็นหลัก และเป็นการวางแผนที่ชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดทำแผนจากเบื้องล่างขึ้นมาด้วย